

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการยื่นขอปฏิบัติตามประกาศกระทรวง
สาธารณสุข เรื่อง หลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิตขั้นต้น ของผู้ประกอบการ
กลุ่มหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ในกลุ่มเขตจังหวัดภาคตะวันออก
**Factors Related to Registration for General Food Product
According to Primary GMP of One Tambon One Product
Traders in The Eastern Provinces of Thailand**

จิระสันต์ มีรัตนวัต* และภาณุพัฒน์ พุ่มพฤษ**

* ผู้นิพนธ์หลัก สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี

** คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Jirasan Meerattanawat*, Panoopat Pumpruk**

*Corresponding author, Chon Buri Provincial Public Health Office

** Faculty of Pharmacy, Silpakorn University

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการยื่นขอปฏิบัติตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง หลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิตขั้นต้น ของผู้ประกอบการกลุ่มหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ในกลุ่มเขตจังหวัดภาคตะวันออก โดยการส่งแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นไปให้เจ้าหน้าที่ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดในเขตจังหวัดภาคตะวันออก 4 จังหวัด นำแบบสอบถามไปให้ประชากรของการศึกษา จำนวน 225 แห่งตอบแบบสอบถาม มีอัตราตอบกลับของกลุ่มตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 90.2 นำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน ทำการหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านต่าง ๆ กับการยื่นขอปฏิบัติตามหลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิตขั้นต้น ผลการวิจัยพบว่าประเภทผลิตภัณฑ์อาหารที่ทำการผลิต (P -value = 0.027) รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของสถานประกอบการ (P -value = 0.001) และระยะเวลาดำเนินงานของสถานประกอบการ (P -value = 0.006) ปัจจัยด้านการประกอบกิจการ (ตามหลัก 4 M) ปัจจัยด้านการให้บริการของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด (ตามหลัก 4 P's) และปัจจัยด้านลูกค้า ต่อผลิตภัณฑ์ (ตามหลัก 4 P's) มีผลกับการยื่นขอปฏิบัติตามหลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิตขั้นต้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $\alpha = 0.05$ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของสถานประกอบการ ปัจจัยด้านการประกอบกิจการ ปัจจัยด้านการให้บริการของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และปัจจัยด้านลูกค้าต่อผลิตภัณฑ์ มีความสัมพันธ์กับการยื่นขอปฏิบัติตามหลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิตขั้นต้น โดยเฉพาะปัจจัยด้านลูกค้าต่อผลิตภัณฑ์ ในเรื่องผลิตภัณฑ์ ซึ่งลูกค้าจะมีความมั่นใจ คุณภาพ มาตรฐานผลิตภัณฑ์สูงขึ้น (มีเลข อย.)

คำสำคัญ : หลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิตขั้นต้น กลุ่มหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ภาคตะวันออก

Abstract

This research aimed to determine factors related to registration for general food product according to primary Good Manufacturing Practice (GMP) of One Tambon One Product (OTOP) traders in the eastern provinces. A developed questionnaire was sent to government officers in four eastern provincial public health offices. The government officers distributed the questionnaire to 225 OTOP. The response rate of the sample was 90.2%. Data were analyzed by descriptive and inferential statistics. Results Found that registration for primary GMP was statistically significant associated with the types of product ($p=0.027$), the average income per month of OTOP ($p=0.001$), the operation period ($p=0.006$), OTOP operation factors (4M), the services of provincial public health officer factors (4 P's) and the response of customer to products (4 P's). Therefore the strategy may also help encourage legal action such as modification of government services, supporting financial resources accessibility and income producing, and developing of consumers' understanding in food quality system. In addition, related organizations should help OTOP traders to follow the rules of law in order to develop quality of Thai food in global community.

Keywords : Primary GMP, One Tambon One Product, Eastern Thailand

บทนำ

รัฐบาลได้กำหนดนโยบายฟื้นฟูความเชื่อมั่นของประเทศ ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อให้แต่ละชุมชนสามารถใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาสินค้า โดยรัฐพร้อมที่จะสนับสนุนให้ชุมชนเข้าถึงองค์ความรู้สมัยใหม่ แหล่งเงินทุน และพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการและการตลาด เพื่อเชื่อมโยงสินค้าจากชุมชนสู่ตลาดทั้งในประเทศ และต่างประเทศ¹ ประกอบกับนโยบายด้านอาหารของกระทรวงสาธารณสุขในการที่จะพัฒนาการผลิตอาหารของประเทศไทยสู่ครัวโลก โดยการพัฒนามาตรฐานการผลิตให้สามารถผลิตอาหารที่มีคุณภาพมาตรฐาน เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคทั้งภายในและภายนอกประเทศ สร้างความ

มั่นใจให้กับประเทศคู่ค้า และเอื้อให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขันกับต่างประเทศ รองรับความร่วมมือเป็นประชาคมอาเซียน โดยมีสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ซึ่งเป็นหน่วยงานในการคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหาร ดำเนินงานตามนโยบายดังกล่าว มุ่งเป้าหมายในการพัฒนาไปที่อาหารพื้นบ้าน อาหารพื้นเมือง และสินค้าอาหารหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) เนื่องจากที่ผ่านมาสถานที่ผลิตอาหารประเภทนี้ ยังไม่มีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานที่ใช้เป็นเครื่องมือในการลดความเสี่ยงจากอันตรายจากการบริโภค และผลิตภัณฑ์อาหารยังไม่ต้องขออนุญาตเพื่อรับเลขสารบบอาหาร (เลข อย.) เพียงแต่แสดงฉลากให้ถูกต้องตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 194)

พ.ศ. 2543 เรื่อง ฉลากเท่านั้น อย่างไรก็ตาม มีผู้ประกอบการหลายรายแสดงความประสงค์ขอแสดงเลขสารบบอาหารบนฉลาก เพื่อสร้างมั่นใจให้กับผู้บริโภค และเตรียมพร้อมในการแข่งขันทางการตลาดเพื่อรองรับมาตรการของประชาคมอาเซียนที่จะกำหนดให้อาหารแปรรูป ต้องปฏิบัติตามมาตรฐาน GMP สุทธิลักษณะทั่วไปด้วย แต่ในขณะนี้หากนำมาตรฐาน GMP สุทธิลักษณะทั่วไปมาบังคับใช้กับอาหารแปรรูป อาจส่งผลให้ผู้ประกอบการบางรายไม่สามารถปรับตัวและเตรียมความพร้อมของสถานที่ผลิตได้ทัน ในเบื้องต้นสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา จึงได้ออกประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 342 พ.ศ. 2555 เรื่อง วิธีการผลิต เครื่องมือเครื่องใช้ในการผลิต และเก็บรักษาอาหารแปรรูปที่บรรจุในภาชนะพร้อมจำหน่าย (หลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิตขั้นต้น (Primary GMP) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสถานที่ผลิตและตรวจประเมินสถานที่ผลิตอาหารตามหลักเกณฑ์ขั้นพื้นฐาน (Primary GMP) อีกทั้งเป็นแนวทางให้ผู้ประกอบการได้เตรียมตัวก่อนจะปรับใช้มาตรฐาน GMP สุทธิลักษณะทั่วไปในอนาคต² และในปีงบประมาณ 2556 กระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดเป้าหมายตัวชี้วัดในการดำเนินงาน เกี่ยวกับร้อยละของจำนวนผู้ประกอบการ ที่มาขออนุญาตผลิตอาหารของกลุ่มผู้ผลิตอาหารแปรรูปในภาชนะพร้อมจำหน่าย ไม่ต่ำกว่าร้อยละที่กำหนด ซึ่งข้อมูลวิเคราะห์จากสรุปผลงานตัวชี้วัดกระทรวงสาธารณสุข ปี 2556 ระบุว่า มีผู้ประกอบการมาติดต่อจำนวนน้อย โดยเฉพาะกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (OTOP)³ และในส่วนของภูมิภาค ตะวันออกที่ประกอบด้วย 4 จังหวัดได้แก่ ชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด มีผลดำเนินงานตามตัวชี้วัดของกระทรวงสาธารณสุข ประจำปี 2556 เกี่ยวกับการกำหนดให้มีการพัฒนาผู้ประกอบการอาหารแปรรูปในภาชนะพร้อมจำหน่ายที่อยู่ในเขตตรวจราชการกระทรวงสาธารณสุขที่ 9 ให้มายื่นขออนุญาตปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ Primary GMP พบว่า มี

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานคือ ผู้ประกอบการมายื่นขออนุญาตค่อนข้างน้อย (มายื่นขออนุญาตฯ ทั้งหมด 74 ราย คิดเป็น ร้อยละ 6.35)⁴ และจากการศึกษาแนวคิด การพัฒนาการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี พบว่า การพัฒนารูปแบบกลยุทธ์การให้บริการต่ออายุใบอนุญาตสถานประกอบการด้านอาหาร ยา สถานพยาบาลเป็นแบบเคลื่อนที่ เบ็ดเสร็จ (One Stop Service) มีผลทำให้ผู้ประกอบการสามารถดำเนินการต่ออายุใบอนุญาตฯ ได้ตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดเพิ่มขึ้น และยังมีคามพึงพอใจในระดับดีมาก หรือมากที่สุดในการให้บริการของภาครัฐเป็นจำนวนมาก⁵ จึงเกิดแนวคิดในการที่จะพัฒนางานเกี่ยวกับการขอปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ Primary GMP ของกลุ่มผู้ประกอบการขึ้น นำมาคิดร่วมกับแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการองค์กร⁶ และแนวคิดส่วนประสมทางการตลาด⁷ ในมุมมองไปที่ผู้ประกอบการที่จะเข้ามาติดต่อยื่นขอปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ Primary GMP หากมีการบริหารจัดการปัจจัยพื้นฐาน 4 ประการในองค์กรได้แก่ Man Money Material และ Management (4M) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีการพัฒนาการให้บริการให้ตอบสนองกับความต้องการของผู้ประกอบการ รวมถึงมุมมองของลูกค้าต่อผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการโดยใช้ส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ Product Price Place และ Promotion (4P's) มาสะท้อนให้เห็นความต้องการสินค้า ของลูกค้า เพื่อให้ผู้ประกอบการตอบสนองต่อลูกค้า จะทำให้การดำเนินงานขององค์กรบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการยื่นขอปฏิบัติตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง หลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิตขั้นต้น ของผู้ประกอบการกลุ่มหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ในกลุ่มเขตจังหวัดภาคตะวันออก

วิธีการศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ขอบเขตการวิจัย คือ สถานประกอบการกลุ่มหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ในกลุ่มเขตจังหวัดภาค

ตะวันออก 4 จังหวัด (ชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด) ที่ผลิตอาหารประเภทอาหารสำเร็จรูปในภาชนะพร้อมจำหน่าย จำนวน 225 แห่ง โดยมีกรอบแนวคิดในการศึกษาดังนี้

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

- (1) ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มผู้ประกอบการ
  - 1 ตำแหน่งหน้าที่
  - 2 การศึกษา
  - 3 ลักษณะการประกอบกิจการ
  - 4 ประเภทอาหารที่ทำการผลิต
  - 5 รายได้ของกลุ่มผู้ประกอบการ
  - 6 ระยะเวลาดำเนินกิจการ
  - 7 วัตถุประสงค์การจัดตั้งกลุ่ม
  - 8 อำนาจการตัดสินใจของการดำเนินกิจการ

- (2) ปัจจัยด้านการประกอบกิจการ (4 M)
  - 1 ด้านบุคลากร (Man)
  - 2 ด้านเงินทุน (Money)
  - 3 ด้านวัตถุดิบ (Material/Machine/Manufacturing)
  - 4 ด้านการบริหารจัดการ (Management)

- (3) ปัจจัยด้านการให้บริการของหน่วยงานรัฐ (4 P's)
  - 1 ด้านสถานที่ติดต่อขออนุญาต (Place)
  - 2 ด้านราคา/ค่าใช้จ่าย (Price)
  - 3 ด้านข้อมูลมาตรฐาน (Product)
  - 4 ด้านการนำเสนอข้อมูล (Promotion)

- (4) ปัจจัยด้านลูกค้าต่อผลิตภัณฑ์ (4 P's)
  - 1 ด้านสถานที่ติดต่อซื้อสินค้า (Place)
  - 2 ด้านราคา/ค่าใช้จ่าย (Price)
  - 3 ด้านผลิตภัณฑ์ (Product)
  - 4 ด้านการส่งเสริมการขาย (Promotion)

- การยื่นขออนุญาต
เพื่อปฏิบัติตาม
มาตรฐาน
ตามเกณฑ์
Primary GMP
- ยื่นขออนุญาตแล้ว
  - ยังไม่ยื่นขออนุญาต

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามชนิดตอบด้วยตนเอง (Self-administered questionnaire) โดยผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นใหม่ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 46 ข้อ โดยแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่ง/หน้าที่ในสถานประกอบการ และระดับการศึกษา รวมจำนวน 2 ข้อ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของสถานประกอบการ ได้แก่ ลักษณะการประกอบกิจการ ประเภทผลิตภัณฑ์อาหารที่ทำการผลิต รายได้ของกิจการ ระยะเวลาในการดำเนินการประกอบกิจการ วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่ม OTOP อำนาจการตัดสินใจของการดำเนินกิจการ สถานะของสถานประกอบการในการยื่นขอปฏิบัติตามหลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิตขั้นต้น (Primary GMP) และในกรณีที่ยังไม่ได้ยื่นขออนุญาตสถานประกอบการมีความตั้งใจที่จะยื่นขออนุญาตอยู่ในระดับใด รวมจำนวน 8 ข้อ

ส่วนที่ 3 ระดับความสำคัญของปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ต่อการยื่นขอปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการที่ดีในการผลิตขั้นต้น (Primary GMP) แบ่งออกเป็น 3 ด้าน มีข้อคำถามแบบเลือกตอบเป็นระดับของความคิดเห็น 5 ระดับ ทั้งหมด 36 ข้อ แบ่งเป็นดังนี้

ปัจจัยด้านการประกอบกิจการ (ตามหลัก 4 M)

1. ด้านบุคลากร (Man) 2 ข้อ
2. ด้านเงินทุน (Money) 4 ข้อ
3. ด้านวัตถุดิบ (Material/ Machine/ Manufacturing) 5 ข้อ
4. ด้านการบริหารจัดการ (Management) 4 ข้อ

ปัจจัยด้านการให้บริการของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด (ตามหลัก 4 P's)

5. ด้านสถานที่ติดต่อขออนุญาต (Place) 2 ข้อ
6. ด้านราคา/ค่าใช้จ่าย (Price) 2 ข้อ

7. ด้านข้อมูล หลักเกณฑ์มาตรฐาน Primary GMP (Product) 3 ข้อ

8. ด้านการนำเสนอข้อมูล (Promotion) 5 ข้อ

ปัจจัยด้านลูกค้า ต่อผลิตภัณฑ์ (ตามหลัก 4 P's)

9. ด้านสถานที่ติดต่อ ชื่อผลิตภัณฑ์ (Place) 2 ข้อ

10. ด้านราคา/ค่าใช้จ่าย (Price) 2 ข้อ

11. ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) 3 ข้อ

12. ด้านการส่งเสริมการขาย (Promotion) 2 ข้อ

ซึ่งข้อคำถามระดับความสำคัญ ของปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ต่อการยื่นขอปฏิบัติตามหลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิตขั้นต้น (Primary GMP) แต่ละข้อมีเกณฑ์การให้คะแนนแบ่งเป็น 5 ระดับดังนี้

ระดับมากที่สุด	มีคะแนนเท่ากับ 5
ระดับมาก	มีคะแนนเท่ากับ 4
ระดับปานกลาง	มีคะแนนเท่ากับ 3
ระดับน้อย	มีคะแนนเท่ากับ 2
ระดับน้อยที่สุด	มีคะแนนเท่ากับ 1

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะต่อการศึกษา เป็นคำถามปลายเปิดทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน และทำการตรวจสอบความเชื่อถือของเครื่องมือได้โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการกลุ่ม OTOP ในเขตจังหวัดสมุทรปราการ และจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 30 แห่ง สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ด้านสถิติเชิงพรรณนา และด้านสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การใช้สถิติทดสอบไคสแควร์ กำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หา association ระหว่าง 2X5 โดยใช้ข้อมูล Ordinal scale ระดับความสำคัญของปัจจัยด้านด้านการประกอบกิจการด้านการให้บริการของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดและด้านลูกค้า ต่อผลิตภัณฑ์ ซึ่งมี 5 ระดับ เป็น

ตัวแปรต้น และใช้ข้อมูล Nominal scale สถานะของสถานประกอบการในการยื่นปฏิบัติตาม Primary GMP แล้ว หรือยังไม่ยื่นปฏิบัติตาม Primary GMP เป็นตัวแปรตาม

ผลการศึกษา

ผู้ให้ข้อมูลมีจำนวนทั้งสิ้น 203 แห่ง ส่วนใหญ่เป็นประธานกลุ่มหรือเจ้าของกิจการ ร้อยละ 69.0 ซึ่งมีการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 25.1 ลักษณะการประกอบกิจการส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้ผลิตชุมชนทั่วไป ร้อยละ 46.3 ทำการผลิตอาหารประเภท ผักและผลไม้แปรรูป ร้อยละ 44.3 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ในช่วง 0-15,000 บาท ร้อยละ 56.2 ส่วนใหญ่มีช่วงระยะเวลาดำเนินกิจการอยู่ในช่วง 1-6 ปี โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่ม OTOP เพื่อสร้างรายได้ให้แก่กลุ่ม/สมาชิก ร้อยละ 57.1 และ

อำนาจการตัดสินใจของการดำเนินกิจการ ส่วนใหญ่ขึ้นกับผู้บริหารเพียงคนเดียว ร้อยละ 41.9 และมีสถานประกอบการที่ยังไม่ได้ยื่นขอปฏิบัติตามหลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิตขั้นต้น ร้อยละ 56.7 ดังตารางที่ 1

เมื่อนำข้อมูล มาใช้สถิติทดสอบไคสแควร์ กำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หาคความสัมพันธ์ระหว่างระดับความสำคัญของปัจจัยด้านต่างๆ กับการยื่นขออนุญาต และยังไม่ยื่นขออนุญาต เพื่อดูผลของปัจจัยด้านต่างๆ ต่อการยื่นขอปฏิบัติตามหลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิตขั้นต้น (Primary GMP) พบว่า ลักษณะของสถานประกอบการ ได้แก่ ประเภทผลิตภัณฑ์อาหารที่ทำการผลิต (P-value = 0.027) รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของสถานประกอบการ (P-value = 0.001) และระยะเวลาดำเนินกิจการของสถานประกอบการ (P-value = 0.006) ที่

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ลักษณะ	รายละเอียด	จำนวน (ร้อยละ) n=203
ตำแหน่ง	ประธานกลุ่ม/เจ้าของกิจการ	140 (69.0)
ระดับการศึกษา	ปริญญาตรี	51 (25.1)
ลักษณะการประกอบกิจการ	กลุ่มผู้ผลิตชุมชนทั่วไป	94 (46.3)
ประเภทผลิตภัณฑ์อาหาร	ผัก และผลไม้แปรรูป	90 (44.3)
รายได้กิจการเฉลี่ยต่อเดือน	น้อยกว่า 15,000 บาท	114 (56.2)
ระยะเวลาดำเนินกิจการ	น้อยกว่าหรือเท่ากับ 3 ปี	56 (27.6)
	ตั้งแต่ 4 - 6 ปี	56 (27.6)
วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกิจการ	สร้างรายได้ให้กลุ่ม/สมาชิก	116 (57.1)
อำนาจการตัดสินใจของการดำเนินกิจการ	อำนาจการตัดสินใจ ขึ้นกับผู้บริหารเพียงคนเดียว	85 (41.9)
การยื่นขอปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ Primary GMP	ยังไม่ได้ยื่นขออนุญาต	115 (56.7)
	ยื่นขออนุญาตแล้ว	88 (43.3)
หากยังไม่ได้ยื่นขออนุญาต มีความตั้งใจที่จะยื่นขออนุญาต	ระดับความตั้งใจปานกลาง	63 (54.8)
ระดับใด (n=115)		

แตกต่างกัน มีผลกับการยื่นขอปฏิบัติตาม Primary GMP อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสำหรับปัจจัยด้านการประกอบกิจการ (4 M) ปัจจัยด้านการให้บริการของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด (4 P's) และปัจจัยด้านลูกค้า ต่อผลิตภัณฑ์ (4 P's) มีผลกับการยื่นขอปฏิบัติตาม Primary GMP อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลของปัจจัยด้านต่าง ๆ ต่อการยื่นขอปฏิบัติตาม หลักเกณฑ์ Primary GMP

ลักษณะ/หัวข้อ	รายละเอียด	P-value
สถานะของสถานประกอบการ	ประเภทผลิตภัณฑ์อาหารที่ทำการผลิต	0.027
	รายได้เฉลี่ยของกิจการต่อเดือน	0.001
	ระยะเวลาดำเนินกิจการ	0.006
ด้านการประกอบกิจการ (4 M)	1. ด้านบุคลากร	
	1.1 ความเข้าใจในหลักเกณฑ์ Primary GMP ของพนักงานในการผลิต	< 0.01
	1.2 การที่ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ Primary GMP ของพนักงานในการผลิต	< 0.01
	2. ด้านเงินทุน	
	2.1 การประมาณค่าใช้จ่ายที่ชัดเจน ในการนำมาใช้พัฒนาสถานที่ผลิต	< 0.01
	2.2 แหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการ ที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาสถานที่ผลิต	0.002
	3. ด้านวัตถุดิบ	
	3.1 วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต ได้รับการรับรอง อย.แล้ว	0.001
	3.2 วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต ยังไม่ได้รับการรับรอง อย.	0.026
	3.3 เครื่องมือ อุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิต มีคุณภาพ มาตรฐาน	< 0.01
	3.4 กระบวนการผลิต มีคุณภาพมาตรฐาน	< 0.01
	3.5 สถานที่ผลิต มีความสะอาด และถูกหลักอนามัยที่ดี	< 0.01
	4. ด้านการบริหารจัดการ	
	4.1 ผู้บริหารเข้าใจ และสนใจในการยื่นขอปฏิบัติตามหลัก Primary GMP	< 0.01
	4.2 ผู้บริหารเห็นประโยชน์ในการยื่นขอปฏิบัติตามหลัก Primary GMP	< 0.01
	4.3 ผู้บริหาร มีแผนในการยื่นขอปฏิบัติตามหลัก Primary GMP	< 0.01
4.4 ผู้บริหาร มีมาตรการควบคุม การดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนในการยื่นขอปฏิบัติตามหลัก Primary GMP	< 0.01	
ด้านการให้บริการของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด (4 P's)	1. ด้านสถานที่ติดต่อขออนุญาต	
	1.1 สถานที่ติดต่อขออนุญาต มีความเหมาะสม และสะดวกในการเดินทาง	0.002
	1.2 มีสิ่งอำนวยความสะดวกของสถานที่ติดต่อขออนุญาต	< 0.01
	2. ด้านราคา/ค่าใช้จ่าย	
	2.1 ความเหมาะสมของราคา/ ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตในการยื่นขอปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ Primary GMP	0.010
	3. ด้านข้อมูล หลักเกณฑ์มาตรฐาน Primary GMP	
3.1 การจัดให้มีเจ้าหน้าที่ อธิบายให้ความชัดเจน ของรายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูล Primary GMP	0.015	

ลักษณะ/หัวข้อ	รายละเอียด	P-value
ด้านลูกค้า ต่อผลิตภัณฑ์ (4 P's)	3.2 การมีตัวอย่าง/แบบอย่าง เกณฑ์ Primary GMP ให้เห็น หรือศึกษาดูเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตาม	0.020
	4. ด้านการนำเสนอข้อมูล	
	4.1 ความครอบคลุม ของการประชาสัมพันธ์ข้อมูลหลักเกณฑ์ Primary GMP ของ อย./ สสจ.	0.026
	4.2 ความน่าสนใจของสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ เกี่ยวกับข้อมูลหลักเกณฑ์ Primary GMP ของ อย./ สสจ.	0.024
	4.3 มีการสร้างภาพลักษณ์/ สัญลักษณ์โดยเฉพาะสำหรับสถานที่ให้บริการ และทีมงาน Primary GMP อย่างเด่นชัด	0.020
	1. ด้านสถานที่ติดต่อ ชื่อผลิตภัณฑ์	
	1.1 แหล่งจำหน่าย มีความมั่นใจในสินค้าที่มี อย.	0.002
	1.2 ลูกค้าสามารถหาซื้อผลิตภัณฑ์จากสถานที่ต่างๆ ง่ายขึ้น	0.001
	2. ด้านผลิตภัณฑ์	
	2.1 ลูกค้ามีความมั่นใจ คุณภาพ มาตรฐานผลิตภัณฑ์สูงขึ้น (มีเลข อย.)	0.012
3. ด้านการส่งเสริมการขาย		
3.2 การมีเครื่องหมาย อย. จะทำให้ยอดขายดีขึ้น	0.007	

อภิปรายผล

ปัจจัยด้านลักษณะของสถานประกอบการ พบว่า ประเภทผลิตภัณฑ์อาหารที่ทำการผลิต รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของสถานประกอบการ และระยะเวลาในการดำเนินกิจการของสถานประกอบการที่แตกต่างกัน มีผลต่อการยื่นขอปฏิบัติตาม Primary GMP อาจเนื่องมาจากประเภทผลิตภัณฑ์อาหาร ที่มีกระบวนการผลิตที่ไม่ยุ่งยาก หรือใช้อุปกรณ์ที่ไม่ซับซ้อนในกระบวนการผลิต ได้แก่ น้ำพริกคลุกข้าว หรืออาหารพร้อมปรุง พร้อมบริโภค อาจมีโอกาสมายื่นขอปฏิบัติตาม Primary GMP มากกว่า ประเภทผลิตภัณฑ์อาหารที่มีกระบวนการผลิตที่ยุ่งยาก หรือใช้อุปกรณ์ที่ซับซ้อนในกระบวนการผลิต ได้แก่ เนื้อสัตว์แปรรูป หรือผักและผลไม้แปรรูป สำหรับรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของสถานประกอบการ โดยส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า 15,000 บาท พบว่ามีสัดส่วนระหว่างกลุ่มที่ยื่นขอปฏิบัติตาม Primary GMP กับกลุ่มที่ยังไม่มายื่นขอปฏิบัติ

ตาม Primary GMP น้อยกว่าสถานประกอบการที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่สูงกว่า อาจเป็นผลเนื่องมาจากค่าใช้จ่ายที่อาจเพิ่มขึ้น ในส่วนของการพัฒนาสถานที่ผลิตอาหาร และค่าธรรมเนียมต่างๆ อาจส่งผลทำให้กลุ่มผู้ประกอบการที่มีรายได้น้อย ไม่ค่อยมายื่นขอปฏิบัติตาม Primary GMP และระยะเวลาในการดำเนินกิจการของสถานประกอบการ พบว่า สถานประกอบการที่มีระยะเวลาในการดำเนินกิจการอยู่ในช่วงน้อยกว่าหรือเท่ากับ 3 ปี มีสัดส่วนการมายื่นขอปฏิบัติตาม Primary GMP กับยังไม่มายื่นขอปฏิบัติตาม Primary GMP น้อยกว่าสถานประกอบการที่มีระยะเวลาในการดำเนินกิจการที่นานกว่า 6 ปี ขึ้นไปอาจเนื่องมาจากประสบการณ์ในการดำเนินงาน กระบวนการที่เป็นระบบ ระเบียบอยู่แล้ว ส่งผลทำให้การพัฒนาทำได้ง่ายและต่อเนื่อง เพราะว่ามีขั้นตอนการรับรู้ถึงความต้องการที่จะต้องปฏิบัติตาม Primary GMP และแสวงหาข้อมูลจากแหล่งต่างๆ เพื่อประเมินทางเลือกที่จะปฏิบัติตาม

แล้วจึงมายื่นขอปฏิบัติตาม Primary GMP ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาในการตัดสินใจเรื่องดังกล่าวตามแนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจ จึงทำให้ผู้ประกอบการที่ดำเนินกิจการมานานแล้ว มีโอกาสที่จะรับรู้สิ่งที่ต้องทำก่อน และมีความพร้อมที่จะมายื่นขอปฏิบัติตาม Primary GMP ได้มากกว่า

ปัจจัยด้านการประกอบกิจการ (4 M) ผู้ประกอบการให้ความสำคัญในเรื่องของบุคลากร (Man) เงินทุน (Money) วัตถุดิบ (Material) และการบริหารจัดการ (Management) มีผลต่อการยื่นขอปฏิบัติตาม Primary GMP ซึ่งบุคลากรต้องมีความเข้าใจ และปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ Primary GMP และมีการประมาณค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการดำเนินงานที่ชัดเจน เพื่อหาแหล่งเงินทุนหรือขอรับสนับสนุนแหล่งเงินทุนมาพัฒนาสถานประกอบการให้ได้มาตรฐาน ตามเกณฑ์ โดยให้ความสำคัญเกี่ยวกับสถานที่ผลิตและกระบวนการผลิต รวมทั้งวัตถุดิบของตน ที่ต้องมีความสะอาด ถูกหลักอนามัยที่ดี และคุณภาพ เพราะเป็นพื้นฐานที่ดีในการที่จะสามารถปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ Primary GMP ได้ และให้ความสำคัญในเรื่องของการบริหารจัดการเกี่ยวกับผู้บริหารต้องมีความเข้าใจ สนใจ และมีแผนที่จะยื่นขอปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ Primary GMP ได้เพราะการ ดำเนินกิจการ OTOP ส่วนใหญ่อำนาจการตัดสินใจของการดำเนินกิจการ ขึ้นกับผู้บริหารเพียงคนเดียว สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการ⁶ ต้องมีการบริหารทรัพยากรทั้ง 4M อย่างมีประสิทธิภาพ จะทำให้การดำเนินงานขององค์กรบรรลุตามเป้าหมายได้

ปัจจัยด้านการให้บริการของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด (4 P's) ผู้ประกอบการให้ความสำคัญในเรื่องของสถานที่ติดต่อขออนุญาต (Place) ราคา/ค่าใช้จ่าย (Price) ข้อมูลหลักเกณฑ์มาตรฐาน Primary GMP (Product) และการนำเสนอข้อมูล (Promotion) มีผลต่อการยื่นขอปฏิบัติตาม

Primary GMP ซึ่งสถานที่ติดต่อหรือเข้ามาใช้บริการของผู้ประกอบการ ต้องมีความสะดวกในการเดินทาง และมีสิ่งอำนวยความสะดวกตามความเหมาะสมด้วย สำหรับค่าใช้จ่ายหรือค่าธรรมเนียมในการดำเนินการต้องมีราคาที่เหมาะสม และข้อมูลเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ Primary GMP ต้องจัดให้มีเจ้าหน้าที่ อธิบายให้ความชัดเจนของข้อมูล ผ่านช่องทางการนำเสนอ หรือสื่อประชาสัมพันธ์ที่น่าสนใจ มีความครอบคลุม รวมทั้งมีการสร้างจุดให้ความรู้ หรือศึกษาเรื่อง Primary GMP โดยเฉพาะ หรือมีตัวอย่าง/แบบอย่าง สำหรับหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับรายละเอียดของหลักเกณฑ์ Primary GMP เพื่อประเมินทางเลือกในการปฏิบัติ ก่อนที่จะตัดสินใจเลือกปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ Primary GMP สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจ⁶

ปัจจัยด้านลูกค้าต่อผลิตภัณฑ์ (4 P's) ผู้ประกอบการให้ความสำคัญในเรื่องของสถานที่ติดต่อซื้อผลิตภัณฑ์ (Place) ผลิตภัณฑ์ (Product) และการส่งเสริมการขาย (Promotion) มีผลต่อการยื่นขอปฏิบัติตาม Primary GMP ซึ่งผู้ประกอบการคิดว่า ลูกค้าจะมีความมั่นใจ คุณภาพ มาตรฐานผลิตภัณฑ์สูงขึ้น หากมีเลข อย. แหล่งจำหน่ายก็จะมีความมั่นใจในการนำผลิตภัณฑ์มาจำหน่าย ทำให้ลูกค้าสามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์ได้ง่ายขึ้น แล้วจึงส่งผลทำให้ยอดขายผลิตภัณฑ์ดีขึ้นเป็นลำดับ แต่ในเรื่องของราคา (Price) ผู้ประกอบการคิดว่า ลูกค้าจะไม่สนใจว่า ราคาผลิตภัณฑ์ที่ผ่านการรับรองจากหน่วยงานภาครัฐจะต้องแพงขึ้นกว่าเดิมเนื่องจากต้นทุนด้านประกันคุณภาพ โดยลูกค้าคิดแต่เพียงว่าเป็นสินค้าที่มี อย. จึงเลือกซื้อสินค้านั้นๆ แต่ไม่เน้นไปในเรื่องคุณภาพสินค้าเท่าที่ควร เนื่องจากลูกค้าคิดว่าสินค้าที่มี อย. ต้องได้รับการประกันคุณภาพจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้ว สุดท้ายจึงทำให้ผู้ประกอบการคิดว่าสินค้าที่มี อย. จะทำให้มียอดขายที่ดีขึ้น และได้รับการบอกต่อจากลูกค้า

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะดังนี้ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมผู้ประกอบการในปัจจุบัน การประกอบกิจการ การพัฒนากลยุทธ์ หรือรูปแบบการดำเนินงานของหน่วยงานสาธารณสุขที่เกี่ยวข้อง ให้ตอบสนองต่อผู้มาติดต่อขอรับบริการให้มากที่สุด ทำให้ผู้ประกอบการเกิดแรงกระตุ้น และความ ต้องการในการที่จะมาขอขึ้นปฏิบัติตามข้อกำหนด กฎหมายมากขึ้น

1. ส่งเสริม และกระตุ้นปัจจัยด้านการประกอบกิจการของผู้ประกอบการ โดยวางเป้าหมายกลุ่มผู้ประกอบการที่จะเข้าไปพัฒนาเป็นลำดับต้น ที่กลุ่มผู้ประกอบการผลิตอาหารประเภทที่มีขั้นตอนการผลิตที่ง่าย ไม่ยุ่งยาก กิจการยังมีรายได้ไม่สูงมาก และมีระยะเวลาการดำเนินกิจการไม่นาน ทำการส่งเสริมให้ความรู้ในหลักเกณฑ์ Primary GMP เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับพนักงานผู้เกี่ยวข้อง ในการผลิตอาหาร ด้วยการส่งเจ้าหน้าที่ผู้มีความรู้ ด้านหลักเกณฑ์ Primary GMP ลงไปที่กลุ่มเป้าหมาย สร้างความเข้าใจ สู่การปฏิบัติตามหลักเกณฑ์อย่างเป็นนิสัย รวมทั้งสร้างความเข้าใจ ในหลักเกณฑ์ Primary GMP เกี่ยวกับสิ่งที่ต้อง พัฒนาตามข้อกำหนด และผลประโยชน์ของการ พัฒนากิจการที่จะทำให้เกิดโอกาสทางการตลาด ที่เพิ่มมากขึ้น ต่อผู้บริหารกลุ่มที่มีอำนาจตัดสินใจ ในการดำเนินกิจการ เพื่อกระตุ้นให้ผู้บริหารสนใจ และเห็นความสำคัญ จนเกิดแผนในการที่จะมาขึ้น ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ Primary GMP

สำหรับค่าใช้จ่ายหรือเงินทุนที่จะเกิดขึ้น ตามมาจากการพัฒนาสถานประกอบการ เจ้าหน้าที่ ต้องชี้แจงค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในการพัฒนาสถานที่ ผลิต และค่าธรรมเนียมใบอนุญาตในการปฏิบัติตาม Primary GMP เพื่อให้ผู้ประกอบการใช้ในการ วางแผนหาเงินทุนสำหรับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น และ อีกส่วนหนึ่งต้องมีการส่งเสริมให้เกิดรายได้ หรือ

แหล่งเงินทุนต่อกลุ่ม OTOP เพื่อมาใช้ดำเนินงาน ที่ต้องมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น โดยการประสานงานระหว่าง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ธนาคารหรือแหล่งเงินทุน อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เข้ามาสนับสนุนในการฝึกสอน หลักการเขียนโครงการขอรับสนับสนุนเงินทุน⁹ เพื่อการขอสนับสนุนเงินทุนแก่ผู้ประกอบการ รวมทั้งมีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานจังหวัด สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานพาณิชย์จังหวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อื่น ๆ เพื่อร่วมกันจัดหาช่องทาง/แหล่งการจำหน่าย สินค้า หรือร่วมกันจัดสถานที่ส่งเสริมการขายสินค้า ให้แก่ผู้ประกอบการที่ได้ทำตามข้อกำหนดของ กฎหมาย เกิดการส่งเสริมรายได้แก่ผู้ประกอบการ นำมาพัฒนาสถานที่ผลิตอาหาร และชดเชย ค่าใช้จ่ายที่ต้องดำเนินการไป

2. การปรับกลยุทธ์ หรือรูปแบบในการให้บริการของหน่วยงานภาครัฐ ให้ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนมากที่สุด โดยการปรับกลยุทธ์ หรือรูปแบบในการดำเนินงาน จากลักษณะการ ให้บริการที่เป็นเชิงรับ หรือการตั้งสำนักงานเพื่อ รอรับการให้บริการแก่ประชาชนที่เข้ามาหา ให้มี ลักษณะการให้บริการเป็นเชิงรุกมากขึ้น โดยเน้น ไปหากกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการที่จะพัฒนา เช่น รูปแบบการให้บริการเคลื่อนที่แบบเบ็ดเสร็จ ซึ่งมี ภาพลักษณ์ที่ชัดเจนต่อผู้ที่สนใจ (Mobile service หรือ จุด Onestop service) พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่ ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ Primary GMP มีการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ที่น่าสนใจ ทำความเข้าใจจากสื่อประชาสัมพันธ์ได้ง่าย หรือ การมีต้นแบบ หรือตัวอย่างให้ได้ศึกษาเรียนรู้ พร้อมด้วยอุปกรณ์อำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้กับ ผู้ที่มาติดต่อ สอดคล้องกับแนวคิด การพัฒนาการ ดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพ ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี⁵

3. การประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจคู่

ขนานในระบบคุณภาพของอาหาร (ต้องมีเลข อย.) แก่ผู้บริโภคทั่วไป ทุกช่องทางสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ เพื่อส่งเสริมปัจจัยด้านลูกค้าที่มีต่อผลิตภัณฑ์ เนื่องจากการแพร่กระจายข้อมูลข่าวสารจาก อย. เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้บริโภคทั่วประเทศ ยังไม่สามารถเข้าถึงได้เต็มที่¹⁰ โดยเริ่มปลูกฝังความรู้ตั้งแต่ปฐมวัย ในการเลือกบริโภคอาหารที่มี อย. โดยการสอดแทรกไปในบทเรียนของเด็กผ่านช่องทางสื่อที่น่าสนใจ โดยทำอย่างต่อเนื่องและครอบคลุมผู้บริโภค ส่งผลทำให้เกิดแรงผลักดันจากผู้บริโภคที่ต้องการบริโภคอาหารที่มี อย. เท่านั้น และขอความร่วมมือจากผู้ประกอบการที่จำหน่ายอาหารให้คัดเลือกเฉพาะผลิตภัณฑ์อาหารที่มีเลข อย. มาวางจำหน่ายเท่านั้น พร้อมทั้งให้ผู้ประกอบการประชาสัมพันธ์ขั้นตอนการเลือกซื้อสินค้าที่มีเลข อย. ต่อผู้บริโภคด้วย ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ประกอบการให้ความสำคัญและตัดสินใจปฏิบัติตาม Primary GMP อันจะนำไปสู่การมีเลข อย. เพื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ดีขึ้นต่อไป

ข้อจำกัดในการศึกษาครั้งนี้

กลุ่มผู้ประกอบการที่ผลิตอาหารในภาชนะพร้อมจำหน่าย ซึ่งต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ Primary GMP ที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ มีอยู่อีกเป็นจำนวนมาก ทำให้การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย และการสุ่มตัวอย่าง อาจยังไม่ครอบคลุม ทำให้ผลการศึกษาในครั้งนี้ อาจยังไม่ใช้ตัวแทนที่ดีของภาพรวมของผู้ผลิตอาหารทั่วประเทศได้

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จได้โดยได้รับทุนอุดหนุนบางส่วนจากคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และด้วยความอนุเคราะห์จากผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องทุกรายที่ผู้วิจัยขอข้อมูลเพิ่มเติม

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน. สรุปผลการดำเนินงาน โครงการลงทะเบียนผู้ผลิต ผู้ประกอบการ OTOP ปี 2555; 2556.
2. สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. คู่มือการขออนุญาตอาหารแปรรูปที่บรรจุในภาชนะพร้อมจำหน่าย ตามหลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิตอาหาร (Primary GMP). ฉบับปรับปรุง. กรุงเทพฯ: สำนักอาหาร สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข; 2555.
3. กระทรวงสาธารณสุข. เอกสารประกอบการประชุมสรุปผลการตรวจราชการฯ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 คณะที่ 1 การส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันควบคุมโรค; 2556.
4. กระทรวงสาธารณสุข. เอกสารประกอบ สรุปภาพรวมเขต ผลการตรวจราชการและนิเทศงานกรณีปกติ ระดับกระทรวง ปีงบประมาณ 2556 เขตตรวจราชการที่ 6 รอบที่ 2; 2556.
5. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี. ผลการดำเนินงานบริการ ต่ออายุใบอนุญาตสถานประกอบการด้าน สถานที่ผลิตอาหาร ร้านขายยา และสถานพยาบาล จังหวัดชลบุรี ระหว่างปี พ.ศ. 2553 - พ.ศ. 2556; 2556.
6. พิมพ์ศิริ ใจช่วง. หลักการบริหารและการจัดการที่น่ารู้. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://53011311093.blogspot.com/2012/09/blog-post_3.html. (วันที่ค้นข้อมูล : 19 มกราคม 2557).
7. ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. ส่วนประสมทางการตลาด. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://academic.udru.ac.th/~samawan/content/02marketingMix.pdf>. (วันที่ค้นข้อมูล 20 มกราคม. 2557).

8. ภาควิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัย
กรุงเทพ. พฤติกรรมผู้บริโภค.[ออนไลน์].
เข้าถึงได้จาก: [http://elearning.bu.ac.th/
mua/course/mk212/ch4.htm](http://elearning.bu.ac.th/mua/course/mk212/ch4.htm). (วันที่ค้น
ข้อมูล 19 มกราคม 2557).
9. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรเขต 1. การศึกษา
วิเคราะห์การดำเนินงาน กลุ่มวิสาหกิจชุมชน
จังหวัดแม่ฮ่องสอน. สำนักงานเศรษฐกิจ
การเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์; 2554.
10. สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. รายงาน
การวิจัยเรื่อง โครงการวิจัยสถานการณ์พฤติกรรม
การบริโภคผลิตภัณฑ์สุขภาพของผู้บริโภค.
กรุงเทพฯ ; 2557.